

Körösladány 18. századi keresztnevei

1. Az egyes települések keresztnévanyagát vizsgáló névtani dolgozatok általában teljességre törekszenek, vagyis a legkorábbi forrásoktól napjainkig minden előforduló utónevet számba vesznek. Leggyakrabban ez több száz év névanyagának a feldolgozását jelenti. Fölmerül tehát a kérdés: indokolt-e egy település keresztnéveit csak ilyen rövid időszakaszban bemutatni, s egyúttal így elszakítani a megelőző és követő évszázadok névadásaitól. Az eljárás jogosságát, ésszerűségét több tényező indokolja. Sajnos, Körösladány esetében a korábbi századok névadási szokásait nem vizsgálhatjuk, mivel – a keleti országrész történelmi eseményei miatt – 18. század előtti források (anyakönyvek) nem maradtak fenn. A legkorábbi vegyes (így egyben keresztelési) anyakönyv az 1759. évtől tartalmazza a község keresztnéveit. A 2. világháború idején azonban ez is annyira megrongálódott, hogy az első 28 oldala igen hiányosan tárja elénk az 1775 előtt megkeresztelt neveit. Ezenkívül a 18. század az újratelepülés (-telepítés) időszaka. Rohamosan nő a község lakossága. 1760-ban a református egyház említett anyakönyve szerint 36 gyermeket kereszteltek meg, 1773-ban 64-et, 1799-ben pedig már 120-at. Fontos (a keresztnévadást is befolyásoló) tényező a lakosság vallási megoszlásának módosulása, valamint a református templom mellé a katolikus megépítése a 19. század első évtizedében. Ebből az következik, hogy az 1800-as évek elejétől külön érdemes vizsgálni a katolikusok és reformátusok neveit, egymással összevetni a két egyház keresztnéveit, majd e kettőt összegezni. Így tehát a 18. századi református egyházban a körösladányi gyerekeknek adott (és a szülők által választott) keresztnéveket el kell különíteni mint kiinduló állapotot a két későbbi századtól. E megfontolások készítették a körösladányi nevek kutatóját e rövid kis összegzés elkészítésére.

2. Az 1759 és 1800 közötti időszakot a szakirodalomban szokásos módon tovább kell tagolni. Azonban kényszerűségből e 42 év aránytalan módon a forrás (az említett anyakönyv) objektív kényszere miatt két szakaszra osztható: (I.) 1759-től 1774-ig és (II.) 1775-től 1800-ig. Mivel az első szakaszból a megkeresztelt gyerekek utónevei hiányosan, csak mintegy 40%-ban maradtak fenn az anyakönyvben, ezért e névanyag önmagában sem számszerű, sem százalékos összehasonlításra nem alkalmas. A következő táblázatok I. oszlopában szereplő (a megmaradt nevek előfordulását mutató) számok bizonyos következtetésekhez mégis hozzásegítenek bennünket. A II. oszlop egy év eltéréssel a 18. század utolsó negyedének a körösladányi keresztnév- statisztikáját tartalmazza: a nevek számszerű előfordulását, valamint a részesedési arányszámokat nemenként. (Két vagy több keresztnévet egy gyermek sem kapott.) A keresztnévek száma összesen (a II. szakaszban) 2209. Ebből lánynév 1068 (48,35%), fiúnév 1141 (51,65%).

**A női keresztnévek
megterhelése és gyakorisági rendje**

	I.	II.		II.	
Anna	1	11	1,02%	1. Sára	221 20,69%
Borbála	2	4	0,37%	2. Erzsébet	175 16,38%
Erzsébet	39	175	6,38%	3. Rebeka	136 2,73%
Éva	1	1	0,09%	4. Mária	137 12,54%
Ilona	6	64	5,99%	5. Zsuzsanna	107 10,01%
Judit	10	74	6,92%	6. Katalin	82 7,67%
Julianna	1	15	1,40%	7. Judit	74 6,92%
Kata	14	27	2,52%	8. Ilona	64 5,99%
Katalin	10	82	7,67%	9. Kata	27 2,52%
Klára	—	1	0,09%	10. Julianna	15 1,40%
Lea	—	2	0,18%	11. Anna	11 1,02%
Lídia	—	3	0,28%	12. Zsófia	8 0,74%
Margit	—	1	0,09%	13. Borbála	4 0,37%
Mária	18	134	12,54%	14. Lídia	3 0,28%
Ráhel	—	2	0,18%	15–16. Lea	2 0,18%
Rebeka	6	136	12,73%	Ráhel	2
Sára	42	221	20,69%	17–19. Éva	1 0,09%
Zsófia	—	8	0,74%	Klára	1
Zsuzsanna	8	107	10,01%	Margit	1

A női keresztnévek sorában kiemelkedően az első helyen a *Sára* áll, a 26 év alatt 221 névelőfordulással, mely 20,69%-os megterhelést jelent. Tehát minden ötödik megkeresztelt kislány ezt a nevet kapta. Mivel a vizsgált időszakban évenként átlagosan 41 leány született a községben, közülük (szintén átlagosan) 8(–9) a *Sára* nevet viselte. Igen gyakori még, 10% fölötti megterheltségű az *Erzsébet*, *Rebeka*, *Mária*, *Zsuzsanna*. E neveket minden 6–10. leánynak adták, tehát évente 4–7-nek. Gyakori, 5–10% közötti három név: *Katalin*, *Judit*, *Ilona*; de csak minden 12–16. megkeresztelt lánynak adták, évente 2–3 újszülöttnek. Ritkának számít az 1–3%-os megterhelésű *Kata*, *Julianna*, *Anna*; évente, kétevente kereszteltek így 1–1 leányt. Igen ritka volt a *Zsófia*, *Borbála*, *Lídia* név, csak 3–8 évenként kapta 1–1 gyermek. A 26 év alatt kétszer, illetve egyszer fordult elő a *Lea*, *Ráhel*, *Éva*, *Klára*, *Margit*.

A táblázatból kiderül, hogy átlagosan évi egy alkalommal sem használták fel névadásra a 10–19. helyen szereplőket; tehát 10 (a teljes női névanyag 52,63%-a) keresztnévet a 19-ből. E 10 név mindössze 48 előfordulását, ez az összesnek a 4,49%-a. Más szóval a többi 9 név az összes névelőfordulásnak a 95,50%-át adja. Ezen belül az első öt keresztnév (26,31) 773 (72,37%-os) előfordulásban szerepel, vagyis a vizsgált időszakban született lányoknak majdnem a háromnegyed része az első öt néven osztozott. Mindezekből két fontos

jellemző következik: a) a felhasznált nevek száma igen alacsony (a férfineveknek a 63,33%-a); b) megterhelésük nagyon szélsőséges.

A férfi keresztnévek							
megterhelése			és		gyakorisági rendje		
	I.	II.				II.	
András	15	71	6,22%	1.	István	213	18,66%
Antal	—	1	0,08%	2.	János	189	16,56%
Bálint	1	40	3,50%	3.	Mihály	155	13,58%
Benedek	—	2	0,17%	4.	Sándor	146	12,79%
Benjámín	—	2	0,17%	5.	Péter	90	7,88%
Dániel	—	5	0,43%	6.	András	71	6,22%
Dávid	—	1	0,08%	7.	Ferenc	47	4,11%
Ferenc	8	47	4,11%	8.	József	45	3,94%
Gábor	—	3	0,26%	9.	Bálint	40	3,50%
Gergely	4	15	1,31%	10.	Pál	28	2,45%
Gerzson	—	2	0,17%	11–14.	Gergely	15	1,31%
György	4	11	0,96%		Imre	15	
Imre	—	15	1,31%		László	15	
István	51	213	18,66%		Miklós	15	
János	27	189	16,56%	15.	György	11	0,96%
József	2	45	3,94%	16.	Márton	8	0,70%
Lajos	—	3	0,26%	17.	Sámuel	6	0,52%
László	3	15	1,31%	18.	Dániel	5	0,43%
Lukács	—	2	0,17%	19.	Mátyás	4	0,35%
Márton	—	8	0,70%	20–23.	Gábor	3	0,26%
Máté	—	1	0,08%		Lajos	3	
Mátyás	—	4	0,35%		Mózes	3	
Mihály	34	155	13,58%		Tamás	3	
Miklós	—	15	1,31%	24–27.	Benedek	2	0,17%
Mózes	—	3	0,26%		Benjámín	2	
Pál	3	28	2,45%		Gerzson	2	
Péter	7	90	7,88%		Lukács	2	
Sámuel	1	6	0,52%	28–30.	Antal	1	0,08%
Sándor	9	146	12,79%		Dávid	1	
Tamás	—	3	0,26%		Máté	1	

A férfi keresztnévek sorában a két első helyen álló (*István* és *János*) messze megelőzi a következőket. Együttes előfordulásuk 402 (35,23%). Minden ötödik fiú az *István*, minden hatodik pedig a *János* nevet kapta. Az 1775–1800 közötti időszakban évente átlagosan 44 fiú született Körösladányban, a 44-ből nyolc *István* nevű lett, hét pedig *János*. Igen gyakori volt még, 10% fölötti

megterheltségű a *Mihály* és a *Sándor*, minden 7., 8. fiúnak, átlagosan évente hatnak ezt adták.

Az első négy helyen álló név – a férfinevek 13,33%-a – 703 előfordulásban szerepelt, ez viszont az összes férfi keresztnév-előfordulásnak a 61,61%-a. Gyakori, 5–10% közötti szintén két név volt, a *Péter* és az *András*. Minden 13., illetve 16. fiú kapta, évi átlagban 3–4. Ritkábbnak számít, 1–5% megterheltségű 8 név (*Ferenc*, *József*, *Bálint*, *Pál*, *Gergely*, *Imre*, *László*, *Miklós*), közülük a leggyakoribbat sem kapta évente 2 fiúgyermek, másokat pedig kétevente egy. Az eddig számba vett 14 név – a férfi keresztnévanyag 46,66%-a – 1084 névelőfordulást jelent, ez a teljesnek a 95%-a. Igen ritkán, névadásra csak 3–8 évente használták a 15–23. helyen szereplőket, vagyis kilencet. Végül a 26 év alatt mindössze csak 1–2 alkalommal fordul elő az utolsó két név. Az utóbb említett 16 név (53,33%) előfordulása 55, az összesnek csupán a 4,82%-a. Levonható a férfinevekről is a következtetés: a) lényegesen több férfikeresztnévet használtak fel névadásra; számuk 11-gyel (63,33%-kal) nagyobb, mint a lányneveké; b) megterhelésük is kevésbé szélsőséges.

3. Az 1775 előtti időszak keresztnéveiről elmondható, hogy a hiányos anyagban egyetlen olyan név sem fordul elő, amely ne lenne meg a 2. időszakban. Másrészt a 2. szakasz leggyakoribb 7 férfi- és 9 nőneve a megelőző időszakban is a legmegterheltebbnek látszik. A 18. sz. utolsó negyedéről megállapíthatjuk, hogy Körösladányban a 26 év alatt 2209 gyermeket kereszteltek meg, összesen 49 nevet használtak fel, 1–1 névre átlagosan 45 gyermeket kereszteltek. A fiúk száma összesen 1141; 30 néven osztoztak; egy névre 38 fiú jut. A lányok száma: 1068; a lányneveké 19; egy néven 56 leány osztozott. Természetesen így a nemenkénti nevek száma és azok átlagos megterheltsége fordítottan arányos. A férfinevek skálája lényegesen változatosabb.

A táblázatokból megállapítható, hogy a nőnevek közül 8, a férfinevek közül 6 mondható gyakorinak. A leggyakoribb 5 férfinevet 793 fiú (69,5%), a leggyakoribb 5 nőnevet 773 leány (72,37%) kapta.

Minden évben felhasznált keresztnévek: *Erzsébet*, *Mária*, *Sára*, *Zsuzsanna*, *István*, *János*, *Mihály*, *Péter*, *Sándor*. Egy év kivételével: *Ilona*, *Rebeka*. Három évben nem szerepel: *Katalin*, *András*. Négy évben: *Ferenc*.

Az egyes évek, ill. évtizedek adatait vizsgálva, bizonyos tendenciák megfigyelhetők. A 18. század utolsó évtizedében a korábbinál közkedveltebb, gyakoribb lett a *Judit*, *Mária*, *Rebeka*, *Zsuzsanna*; *Bálint*, *Imre*, *János*, *József*, *László*, *Mihály*, *Miklós*, *Pál*, *Péter*, *Sándor* név. Visszaszorulónak látszik, csökkenő előfordulása az *Anna*, *Erzsébet*, *Kata*, *Katalin*, *Sára*, *András*, *Ferenc*, *István*. Lényegében változatlan gyakoriságú maradt a század utolsó évtizedére az *Ilona*, *Julianna*, *Gergely*, *György* keresztnév.

BÍRÓ FERENC